

Hoge commissaris te Djakarta (Hirschfeld) aan minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Götzen), 9 feb. 1950

Voor Götzen, mede voor Drees en Stikker.

In een tweetal Indon. bladen is men min of meer uitvoerig ingegaan op de gemeenschappelijke verklaring van Hatta en mij. Ik meen goed te doen hieronder een aantekening te laten volgen, die daarover werd opgesteld en die U de indruk zal geven, dat het Indon. Kabinet nog wel aan critiek onderhevig is.

Alhoewel alle Indon. dagbladen te Djakarta de op 4 Februari jl. gepubliceerde gemeenschappelijke verklaring van de Ned. HC en de Premier van het RIS-Kabinet onder dikgedrukte headlines plaatsten, leverden slechts de dagbladen Merdeka en Pedoman, welke de grootste oplagen van de plaatselijke Indon. nieuwsbladen hebben, commentaar daarop. Merdeka acht de passage, dat tussen beider Regeringen algehele overeenstemming bestaat omtrent het feit, dat de onlangs te Bandung voorgekomen verstoringen van rust en orde geen afbreuk hebben gedaan aan het streven naar nauwe samenwerking tussen beide Regeringen, zonder meer *teleurstellend*. Volgens genoemd blad vormt de affaire Westerling integendeel juist een bedreiging voor deze samenwerking. En deze bedreiging blijft onverminderd bestaan zolang enerzijds hier te lande nog Ned. elementen van het slag van Westerling aanwezig zijn, die in Indonesië invloed op de gang van zaken trachten uit te oefenen, en anderzijds de Ned. Regering in gebreke blijft daartegen krachtige maatregelen te treffen. Het blad eist duidelijke en voor een ieder zichtbare maatregelen en hecht generlei waarde aan een fraai woordenspel. Na de gebeurtenissen op Zuid-Celebes heeft het Indon. volk meer dan genoeg van mooie woorden en wenst daden te zien in de vorm van vonnissen tegen de schuldigen aan het drama van Zuid-Celebes en aan de fatale treinreisgevangenen te Surabaya. 'Waarom verkleint Premier Hatta de psychologische betekenis van de affaire Westerling en is deze zelfs zo goedhartig om de Ned. HC daarin steun te verlenen?'. Genoemd dagblad eindigt zijn hoofdartikel door nogmaals zijn teleurstelling te uiten over het feit, dat de Indon. Premier zijn medewerking heeft willen verlenen aan een dergelijke verklaring, welke geenszins in overeenstemming is met de werkelijke betekenis van het gebeurde te Bandung voor de toekomstige samenwerking tussen Indonesië en Nederland.

Ook Pedoman is van oordeel, dat gemeenschappelijke verklaring van Hatta en Hirschfeld met betrekking tot het gebeurde te Bandung een verwarrende uitwerking heeft. Het blad is van mening, dat van de geest van samenwerking, welke volgens de gemeenschappelijke verklaring door de gebeurtenissen te Bandung niet zou zijn beïnvloed, wel bitter weinig blijkt, indien men zich van Ned. zijde slechts bepaalt tot het doen van beloften omtrent eventuele in de toekomst te treffen maatregelen bij herhaling van desertie. Met dergelijke beloften alleen is de dood van ruim 60 TNI-mannen zeker niet afgedaan. 'Wat gaat er met de APRA-muiters gebeuren?' zo vervolgt het blad. Het is de beantwoording van deze vraag welke doorslaggevend zal zijn voor het al of niet blijven geloven in de gedachte van samenwerking in unieverband. Op dit punt heeft men van Ned. zijde nog niets belangrijks aan de dag gelegd. Mededelingen omtrent de resultaten van het ingesteld onderzoek naar hetgeen de deserteurs te Bandung hebben bedreven acht het blad volkomen onnodig, daar het zonder meer vaststaat, dat deze lieden zich hebben schuldig gemaakt aan opstand tegen het wettig gezag en aan de dood van tientallen TNI-ers. 8 Februari 1950.

Nummer - 729 -

Bijlage .....

Samenwerking tussen Indonesië en Nederland ongerept

„Bij het veelvuldige contact tussen de heren Hatta en Hirschfeld is herhaalde malen van gedachten gewisseld over de ordeverstoringen, die onlangs in West-Java hebben plaats gevonden. Tijdens de besprekingen van Zaterdag hebben zij hun reeds eerder overeengekomen gedragslijn bevestigd, welke een gecoördineerd handelen beoogt, teneinde zo spoedig mogelijk een halt toe te roepen aan de acties, welke een snelle en constructieve opbouw van de V.S.I. zouden kunnen belemmeren. Daarbij bleek er tussen hen de algehele overeenstemming over te bestaan, dat deze verstoringen van orde en rust geen afbreuk kunnen doen aan de nauwe samenwerking tussen de regering van de V.S.I. en de Nederlandse regering." Aldus een communiqué, dat gemeenschappelijk is uitgegeven door Moh. Hatta, de premier van de V.S.I., en dr. Hirschfeld, de hoge Commissaris voor Nederland in Indonesië.

Kräftig optreden tegen desertie

Dr. Hirschfeld heeft nogmaals te kennen gegeven, dat de Nederlandse regering het betreurt, dat bij de jongste ongeregelheden een aantal onder Nederlandse commando staande militairen is gedeserteerd. Het grootste gedeelte van deze deserteurs heeft zich reeds dezelfde dag teruggemeld en sindsdien werden zowel door het apparaat van de V.S.I. als door het Nederlandse leger vrijwel alle resterende gedeserteerden gevat. Allen zijn ontwapend en in gevangenschap afgevoerd. Het onderzoek naar hun gedragingen is reeds begonnen. De Nederlandse legerleiding heeft alle maatregelen genomen om herhaling van het gebeurde te voorkomen en er bestaat geen twijfel over, dat indien nog eens pogingen tot desertie worden gedaan, met de krachtigste middelen daartegen zal worden opgetreden. Dr. Hirschfeld heeft hieraan toegevoegd, dat iedere Nederlander, die steun zou geven aan kwaadwillige elementen, de Nederlandse regering en haar organen tegen zich zal vinden.

Hatta heeft tegenover dr. Hirschfeld zijn waardering uitgesproken voor de van Nederlandse zijde ondervonden medewerking. De V.S.I. zijn vastbesloten geen enkele verstoring van orde en rust te tolereren, van welke zijde deze ook mocht komen.

Uitvoerig is gesproken over de maatregelen, die beraamd zullen worden om verdere ongeregelheden te voorkomen en over de medewerking, die van Nederlandse zijde daarbij zou kunnen worden verleend. In dit verband is men het erover eens, dat de reorganisatie van het K.N.I.L. en van de andere onder Nederlands commando staande gelijksoortige strijdbataljons, en de daarbij behorende overdracht van het materieel, overeenkomstig de op de R.T.C. vastgestelde richtlijn ten spoedigste zal worden voltrokken.

Op weg naar oplossing van de moeilijkheden

(Van onze correspondent.)

DJAKARTA, 4 Februari. — De gezamenlijke verklaring van de heren Hatta en Hirschfeld kan, dunkt ons, moeilijk in betekenis worden onderschat, aangezien er uit blijkt hoe Indonesië en zijn rechtsvoorganger bereid zijn tezamen de gerozen moeilijkheden op te lossen en door een vereend uitdragen van de samenwerkingsgedachte festelijk olie te werpen op de golven van sentiment. Uiteraard laat dit gezamenlijke stuk nog vragen open b.v. op welke wijze een gezamenlijk halt toeroepen zo nodig zal geschieden. Doch uit de duidelijke Nederlandse verklaring ten aanzien van de deserteurs wordt de Nederlandse verantwoordelijkheid onomwonden gesteld, terwijl anderzijds door de verklaring van Hatta t.a.v. de Nederlandse maatregelen en samenwerking ook de gezondheid van de V.S.I. duidelijk is vastgesteld.

Men kan in dit verband nog andere feiten naar voren halen welke tot oplossing van de moeilijkheden kunnen leiden.

In de eerste plaats komt staatssecretaris Fockema Andreae naar Indonesië, waaruit allereerst blijkt, dat Nederland bereid is de moeilijkheden bij de overgang van het K.N.I.L. op het hoogste niveau te behandelen en ten tweede daarvoor een bewindsman wil zenden, die vooral ook in Indonesische kringen waardering heeft geogost door tactisch optreden en begrip. Aangaande de kwestie van het K.N.I.L. kunnen wij ook nog wijzen op een communiqué van het ministerie van defensie van de V.S.I., waarin medegedeeld wordt, dat het de bedoeling is, dat de officieren van het K.N.I.L., die overgaan, ook in de staf van het leger der V.S.I. zullen worden opgenomen — waarmee uitvoering zal worden gegeven aan het voornemen, waarvan wij enkele weken geleden gewag maakten.

In de tweede plaats noteerden wij op Mononutu's wekelijkse persconferentie de nadruk, waarmede de minister van voorlichting bij de behandeling van vragen over internationale kwesties de samenwerking in unieverband naar voren bracht in een sfeer van goede wil en openrechtelijkheid.

Moh. Roem blijkt vol vertrouwen

Met het vliegtuig uit Djakarta is Zaterdag de Hoge Commissaris voor Indonesië in Nederland, mr. Moh. Roem, op Schiphol aangekomen. Ter begroeting waren o.a. aanwezig minister L. Götz, minister van Unie-aangelegenheden en overzeese rijkdelen ad interim, dr. P. J. A. Idenburg, secretaris-generaal voor Nederland van de Unie, en dr. Pleman, directeur van de K.L.M.

Ten overstaan van journalisten verklaarde de heer Roem, dat hij het ontalag van Indonesische ambtenaren op Nieuw-Guinea op grond van hun politieke gezindheid betreurde, maar dat hij de hoop op een minnelijke schikking niet wilde loosten. Intussen blijkt hieruit, dat Nieuw-Guinea nog steeds een twistpunt is tussen Nederland en Indonesië. Dit mag echter de goede verstandhouding niet aantasten.

Over de berichten, dat de T.N.I. schattingen heeft bij de ondernemingen in Oost-Java zei mr. Roem, dat men zich hierdoor niet te zeer mag laten verontvreden. Indonesië is een jong land, dat de gelegenheid moet krijgen zich te ontplooiën. Wanneer van Indonesische en Nederlandse kant de juiste houding bepaald en de juiste maatregelen genomen worden, zal er geen schade ontstaan. Ter zake van de actie-Westerling zijn zowel de T.N.I. als de Nederlandse legerleiding tekort geschoten. Onder verwijzing naar de gemeenschappelijke verklaring van de heren Hatta en Hirschfeld sprak de heer Roem als zijn mening uit, dat — nu tot nauwe samenwerking is besloten — de kwestie-Westerling in korte tijd zal zijn opgelost.

Met betrekking tot de vraag, welk antwoord zal worden gegeven op de erkenning van de V.S.I. door de Sowjet-Unie zei mr. Roem, dat de buitenlandse politiek van de V.S.I. gecoördineerd zal worden met die van Nederland.

De heer Roem besprak tenslotte de wens van sommige deelstaten om zich op te lossen in de Republiek Indonesië. Het is altijd een brandend vraagstuk geweest, hoeveel deelstaten er moesten zijn. Dit vraagstuk zal worden opgelost in overeenstemming met de constitutie. Er is thans een federale wet in de maak, die als een van de eerste punten op de agenda voor de eerste vergadering van het toekomstige parlement staat.

Indischschap en bodem

noden

(correspondent)

bescherming, kunsten en wetenschappen ring, welke de Contact-commissie voor vanmiddag in het gebouw Diligentia